

Jan Casserstedt
jan.casserstedt@varmdo.se
08-570 483 16
Jurist

Tjänsteskrivelse

ÖVERBY 64:1, Abborrkroksvägen 68: Förslag till beslut

Förslag till beslut

Bygg- och miljöavdelningen föreslår bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden besluta att

1. lämna nedanstående yttrande,
2. omedelbart justera beslutet.

Ärendet

Mark- och miljödomstolen har berett bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun (nämnden) tillfälle att yttra sig över av domstolen bifogade handlingar. Yttrandet ska vara domstolen tillhanda senast den 8 maj 2015.

Nämnden avslag den 2 september 2014 en ansökan om bygglov för tillbyggnad av ett enbostadshus på fastigheten Överby 64:1 med hänvisning till förbudet mot förvanskning samt till riksintresset för kulturmiljövården. Beslutet överklagades av sökanden till Länsstyrelsen som avslag överklagandet i beslut den 11 februari 2015. Detta beslut har överklagats till mark- och miljödomstolen.

Yttrande i mål P 1205-15

Nämnden yrkar att mark- och miljödomstolen avslår överklagandet, samt att domstolen håller syn både på fastigheten och i närområdet.

Nämnden vidhåller sin tidigare bedömning att den sökta åtgärden innebär att bebyggelseområdet förvanskas om den utförs. Vidare instämmer nämnden i Länsstyrelsens bedömning att den inte uppfyller varsamhetskraven i 2 kap. 6 § PBL då den ska utföras i en bebyggelsemiljö av både lokalt och nationellt intresse och med sin stora volym blir dominerande i närmiljön.

Nämnden har beviljat en tillbyggnad på den aktuella byggnaden som bättre tar tillvara de allmänna intressena av att området i största möjliga mån bibehåller sin karaktär av småskalighet och stramhet, samtidigt som det enskilda intresset av att bebygga den egna fastigheten kan tillgodoses. Den sökta tillbyggnaden har dock av nämnden tidigare bedömts oförenlig med lagens krav på både anpassning och varsamhet.

Oavsett om det övre våningsplanet kan klassificeras som våning eller inte är det fråga om en relativt stor volymökning, på det sätt som framgår av Länsstyrelsens beslut. Nämnden bedömer dock i likhet med Länsstyrelsen att byggnaden genom den sökta tillbyggnaden förses med ytterligare en våning då det rör sig om ett utrymme som kan inredas till bostad, även om rumshöjden vid sin högsta punkt är en centimeter lägre än vad som anges som mätbart utrymme i Svensk standard. Frågan om en våning tillskapas eller inte är dock inte avgörande för att bedöma om en *relativt stor volym* tillskapas. Frågan i målet är istället om tillbyggnaden genom sin yttre form och volym innebär att byggnaden eller bebyggelseområdet förvanskas eller om varsamhetskraven i 2 kap. 6 § PBL kan tillgodoses.

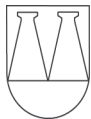
Vad gäller nämndens handläggning av detta och andra ärenden i områden vill nämnden särskilt påpeka att det inte är lämpligt att företrädare för nämnden gör utfästelser om kommande beslut. Detta gäller både förtroendevalda och anställda. Principen om likställighet är central i all kommunal verksamhet men nämnden menar dock att principen inte kan utsträckas till att bygglov eller andra tillstånd ska lämnas med hänvisning till andra beslut, utan att beslut ska fattas med sakligt stöd utan diskriminering.

Detta innebär att bedömningen huruvida byggnation i ett visst område kräver förhöjd varsamhet vid gestaltning och utformning ska göras efter en saklig prövning. Att det i detta mål rör sig om ett sådant område är otvistigt. Argumentet att detta inte har beaktats i andra beslut är, oavsett om det är riktigt eller ej, oväsentligt.

BYGG- OCH MILJÖKONTORET

Jan Casserstedt
Jurist

Jelinka Hall
Avdelningschef

Mottagare enligt sändlista

ÖVERBY 64:1: Bygglov för ombyggnation av huvudbyggnad

Beslut

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att:

1. avslå ansökan om bygglov med stöd av 9 kap. 31 § och 8 kap. 13 § plan- och bygglagen (PBL).
2. fastställa föreslagen avgift till 7 143 kronor som är 75% av kostnad för bygglov på 9 524 kronor. Faktura på avgiften skickas separat.

Ärendet avser

Bygglov för ombyggnation av befintlig tillbyggnad. Höjning av väggliv med 1,5m och ändring av takvinkel från 37,5grader till 10grader.

Förutsättningar

Fastighetens tomtareal är 1 830kvm landareal.

Fastigheten är bebyggd med huvudbyggnad och sex komplementbyggnader.

Fastigheten ligger utanför detaljplanerat område men inom samanhållen bebyggelse.

Området är av lokalt intresse (nr 25 - Överby - Abborkroken) samt av riksintresse för kulturmiljövård.

Bakgrund

I tidigare ärende på fastigheten ÖVERBY 64:1 har det ansökts om tillbyggnation av huvudbyggnad. Innan bygg- och miljökontoret beviljade beslut skrevs det en preliminär bedömning, daterad 2012-11-30, på tidigare inlämnade handlingar, där bygglov på sannolika skäl ej kunde beviljas på grund av negativt yttrande från

fastighetsägare till grannfastighet samt kulturenheten, med stöd av 9 kap. 13 § PBL.

Fastighetsägare fick efter revidering av bygghandlingar ett beviljat bygglovsbeslut, BMH 3328 daterad 2012-12-11, avseende tillbyggnation av huvudbyggnad och uppförande av en andra våning. Motiveringen till beslutet var bland annat att med revideringen uppfylldes kraven i 8 kap. 13 § PBL, det ansågs vara tillräckliga samt att bygg- miljö- och hälsoskyddsnämnden tidigare beviljat liknande bygglov i området och det bedömdes att vikten av att leva upp till likställighetsprincipen i 2 kap. 2 § kommunallagen 1991:900 (KL) vägde tyngre. Beslutet överklagades av grannar till länsstyrelsen som avslog överklagan, innebärande att nämndens beslut om lov fastställdes.

I det beslut som togs av länsstyrelsen 2013-11-14, beskrivs händelseprocessen i ärendet. Länsstyrelsen anser att de sökande har tillmötesgått kulturenhetens och fastighetsägare till grannfastighetens yttranden, genom de revideringar de gjort från tidigare inskickade handlingar.

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämndens bedömning

Ärendet avser nu ombyggnation av huvudbyggnad, höjning av väggliv och takförändring av utstickande del på huvudbyggnad.

De fasadritningar som skickades in till bygg- och miljökontoret 2014-01-09 är identiska med de ritningar som skickades in 2012-07-26 där de då avslogs i en preliminär bedömning med motiveringen risk för insyn på grannfastighet samt yttrande från kulturenheten att bland annat byggnaden inte stämmer in med övrig bebyggelse i området.

2014-03-30 inkom sökanden med reviderade ritningar där de ändrat det valmade taket till sadeltak, samt placerat en midjebräda på fasaderna mot nordväst och nordost.

Bygg- och miljökontorets bedömning är att samma faktorer kvarstår som vid tidigare bygglovsbedömning, att det skulle förvanska byggnaden som ligger inom ett område med både lokaltintresse samt riksintresse för kulturmiljövård. En byggnad eller bebyggelseområde som är särskilt värdefullt ur historisk, kulturhistoriskt, miljömässigt eller konstnärligt perspektiv får inte förvanskas i enlighet med 8 kap. 13 § PBL.

Bygg- och miljökontorets förslag till tjänsteskrivelse har översänts för kommunikering. Sökanden har inte framfört några synpunkter på förslag till tjänsteskrivelse.

Yttranden

Ärendet har skickats för grannhörande till sakägare, fastighetsägare till omkringliggande fastigheter.

Fastighetsägare till ÖVERBY 5:1 (1/1), ÖVERBY 135:1 (1/1), ÖVERBY 136:1 (3/3) har inte inkommit med svar.

Fastighetsägare till ÖVERBY 60:1 (2/2) och ÖVERBY 65:1 (1/1), har inte

inkommit med erinran.

Fastighetsägare till ÖVERBY 63:1 (2/2), har inkommit med erinran avseende byggnationen. Skrivelse med erinran daterad 2014-07-07 bifogas som bilaga.

Ärendet har remitterats till kulturenheten. Synpunkter från kulturenheten har inkommit 2014-01-31 gällande:

Byggnaden ligger inom riksintresse för kulturmiljövården enligt miljöbalken samt inom område utpekad i kommunens kulturmiljöprogram. Fastigheten finns medtagen i den byggnadsinventering som kulturenheten låtit utföra. Berörd byggnad har inte klassificerats.

Byggnaden har sedan tidigare byggts till, men kulturenheten bedömer att ombyggnation enligt förslag inte är anpassat till byggnadens form och proportioner. Förslagen har avvikande takvinkel och blir alltför framtung för att intrycket skall bli gestaltningssmässigt bra. Byggnadens småskalighet förtas och påverkar riksintressets upplevelsevärden som helhet.

Information och upplysning

Detta beslut kan överklagas till Länsstyrelsen i Stockholms län, se bilaga.

BYGG-, MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN

Bilagor:

Ritningar

Bilaga 1 - skrivelse med erinran

Sändlista:

Christina Eriksson, Rek+MB

Christer Eriksson, Rek+MB

Klaganden

Christer och Christina Eriksson
Ombud: Advokaterna Kristofer Johannesson
och Marcus Angström
7WISE Advokatbyrå
Kungsgatan 56
111 22 Stockholm

NACKA TINGSRÄTT

Ink 2015 -03- 04

Akt.....JP 1205-15
Aktbil.....23

**Överklagande av beslut att neka bygglov för ombyggnation
av huvudbyggnad på fastigheten Överby 64:1 i Värmdö
kommun**

Beslut

Länsstyrelsen avslår överklagandet.

Bakgrund

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun beslutade den 2 september 2014, BMHN108, att med stöd av 9 kap. 31 § och 8 kap. 13 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, avslå ansökan om bygglov för ombyggnation av huvudbyggnad på fastigheten Överby 64:1. Som skäl för beslutet angavs bl.a. att ombyggnationen skulle förvanska byggnaden som ligger inom ett område med både lokalt intresse samt riksintresse för kulturmiljövården.

Christer och Christina Eriksson har överklagat beslutet och yrkar i första hand att det sökta bygglovets ska beviljas och i andra hand att ansökan återförvisas till nämnden för ny handläggning. De begär att Länsstyrelsen håller syn i området Överby-Abborrkroken. Till stöd för sin talan har de anfört bl.a. följande. Vid två tillfällen under april 2014 talade de med ordföranden i byggnadsnämnden som vid båda tillfällena meddelade att bygglovsansökan skulle godkännas. Ärendet återremitterades för inhämtande av sakägaryttranden. Efter sista kontakten med bygglovhandläggaren i juni 2014 kommunicerades inga handlingar med dem och de utgick därför från att ansökan skulle beviljas. De tillbakavisar att ombyggnationen skulle innebära någon betydande olägenhet för fastigheten Överby 63:1. Fastigheterna ligger i ett område med sammanhållen bebyggelse varför man som fastighetsägare inte kan förvänta någon total avskildhet. En fastighetsägare förutsätts ha stor handlingsfrihet ifråga om en byggnads utformning, men inom bebyggelseområden som anses kulturhistoriskt värdefulla får fastighetsägaren räkna med en högre grad av inskränkning av denna frihet. Den tilltänkta ombyggnationen kan inte anses medföra att byggnadens utseende påverkas i sådan grad att bebyggelseområdets karaktär förvanskas. I området har många fritidshus

Datum
2015-02-11

Beteckning
40322-38227-2014

förändrats sedan de uppfördes och majoriteten av husen är inte längre enplanshus av enklare sportstugekaraktär. Många byggnader har inredd vind eller källare och flera av dem har numera två våningar varför någon enhetlig småskalighet bland byggnaderna i området inte existerar. Dessutom förekommer på flera byggnader på närliggande fastigheter den typ av branta tak som kulturenheten kritiserat. Genom tillbyggnader och individualiseringar har områdets eventuella enhetlighet sedan länge gått förlorad. Mot bakgrund av den lovgivna ombyggnationen som i dagsläget pågår av byggnaden, kan någon småskalighet inte heller existera vad gäller den aktuella byggnaden. Vad kulturenheten uttryckt som en alltför framtung gestaltning utgör en subjektiv åsikt som de inte delar. Huvudbyggnaden som ärendet gäller är uppförd på 1960-talet. Den byggdes till med öppen farstu och brantare takvinkel på 90-talet och försågs under det senaste årtiondet med flera komplementbyggnader. Att huvudbyggnaden stilmässigt skulle ha en karaktär av enklare sportstuga stämmer således inte. Till skillnad från andra byggnader i området saknar den aktuella byggnaden klassificering i kulturenhetens byggnadsklassificering. Vidare har kommunen inte utfärdat några detaljerade riktlinjer eller bevarandeprogram för området och områdesbestämmelser saknas. I översiktsplanen rekommenderas att traditionella byggnadsmaterial används och att ny bebyggelse anpassas i skala, utseende och färgsättning vid bl.a. tillbyggnad inom utpekade bebyggelsemiljöer. Dessa tämligen översiktliga rekommendationer kan i detta fall inte anses lämna någon närmare vägledning, varför översiktsplanen inte kan utgöra hinder för att bevilja bygglov. Vid prövningen av vilken påverkan den sökta ombyggnationen har på riksintresset för kulturmiljövården ska prövande myndighet beakta att området redan i dagsläget är påverkat av byggnader som uppförts i modern tid med varierande karaktär. Området kan därmed inte anses som särskilt känsligt för förändring och i vart fall bör området tåla den sökta ombyggnationen. Med andra ord kan inte de värden som utgör grunden för utpekande av området som riksintresse för kulturmiljön anses skadas påtagligt av det sökta bygglov, jfr. MÖD 2007:47. Tidigare har kommunen beviljat bygglov för tillbyggnad på en närliggande fastighet, trots att kulturenheten avstyrkt förslaget och trots att gestaltningen avviker mer än den nu aktuella ombyggnationen. Att inte bevilja deras ansökan är ett tydligt brott mot likställighetsprincipen. – Till överklagandet har bl.a. fotografier bifogats.

I kompletterande skrivelse åberopas ett beslut om bygglov avseende tillbyggnad på en närliggande fastighet fattat den 18 november 2014. Christer och Christina Eriksson anför att detta beslut har fattats utan att något ställningstagande till kulturmiljön gjorts vid prövningen. Genom detta förfarande har kommunen brutit mot likställighetsprincipen. Vidare visar det beviljade bygglov att det inte finns någon enhetlighet vad gäller byggnadernas karaktär i området.

Motivering

Av handlingarna i ärendet framgår bl.a. följande. Den 26 juli 2012 inkom ansökan och ritningar till nämnden avseende tillbyggnad av huvudbyggnaden på fastigheten Överby 64:1. I en preliminär bedömning angavs att bygglov sannolikt inte kunde beviljas. Efter att bygghandlingarna reviderades i enlighet med remissyttrande från kommunens kulturenhet beviljades bygglov för tillbyggnad

Datum
2015-02-11

Beteckning
40322-38227-2014

den 11 december 2012. Länsstyrelsen avslog i beslut den 14 november 2013 överklagande, då tillbyggnaden bedömdes uppfylla varsamhetskraven enligt 2 och 8 kap. PBL. Nu föreliggande ärende avser ombyggnation av huvudbyggnaden genom höjning av väggliv och takförändring avseende den tillbyggnad som beviljades bygglov 2012. De först inskickade fasadritningarna är identiska med de ritningar som skickades in den 26 juli 2012. Därefter skickades reviderade ritningar in där det valmade taket ändrats till sadeltak och en midjebräda placerats på fasaderna mot sydväst och nordost. – Kommunens kulturenhet har i remissyttrande anfört bl.a. att Aborrkroken har mycket stora samhälls- och socialhistoriska värden som ett av de absolut tidigaste och bäst bevarade sportstugeområdena i kommunen. Byggnaden kan byggas till, men kulturenheten bedömer att tillbyggnad enligt förslag inte är anpassat till byggnadens form och proportioner. Föreslagen påbyggnad går övernock, har avvikande takvinkel och blir alltför framtung för att intrycket ska bli gestaltningsmässigt bra. – Den 6 maj 2014 beslutade Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden att det aktuella ärendet skulle återremitteras för att inhämta sakägaryttranden i ärendet. En av grannarna inkom med ett yttrande den 7 juli 2014. I yttrandet framförs främst kulturmiljöfrågor, men man hänvisar även till tidigare grannyttrande daterat den 17 oktober 2012, vari anförs olägenheter.

Länsstyrelsen finner inledningsvis att ärendet kan avgöras utifrån de handlingar som finns i ärendet varför platsbesök inte bedöms krävas.

Handläggningen hos kommunen

Inledningsvis kan påpekas att den omständigheten att sökanden fått muntligt löfte om att bygglovsansökan ska beviljas inte innebär att bygglov kan påräknas.

Enligt 9 kap. 26 § PBL får, om det inte är uppenbart onödigt, en fråga om lov eller förhandsbesked inte avgöras utan att sökanden och fastighetsägaren har underrättats om vad andra har tillfört ärendet och fått tillfälle att yttra sig över det.

Av handlingarna i ärendet och som anförts av klagandena framgår att de inte har underrättats om grannyttrandet som kom in den 7 juli 2014 och därmed heller inte fått tillfälle att yttra sig över det. Länsstyrelsen kan konstatera att avslagsbeslutet grundas på det allmänna intresset att hindra förvanskning av byggnad belägen inom ett område med höga kulturmiljövärden, och inte grannarnas enskilda intressen. Då grannyttrandet inte har varit utslagsgivande för beslutet att avslå bygglovsansökan anser Länsstyrelsen att omständigheten att nämnden inte underrättade klagandena om grannyttrandet inte medför att det överklagade beslutet ska upphävas på formell grund.

Omständigheten att bygglov har getts för tillbyggnader på andra fastigheter i området innebär inte att bygglov också ska beviljas i förevarande ärende, då varje bygglovsansökan bedöms efter de omständigheter och förutsättningar som råder i det enskilda fallet. Vad klagandena har anfört om likställighetsprincipen medför ingen annan bedömning.

Vad klagandena har anfört om kommunens handläggning medför inte att det överklagade beslutet ska upphävas. Därför övergår Länsstyrelsen till att pröva ärendet i sak.

Datum
2015-02-11

Beteckning
40322-38227-2014

Prövningen i sak

I 9 kap. 2 § första stycket punkt 2 PBL stadgas att det krävs bygglov för tillbyggnad. Tillbyggnad definieras enligt 1 kap. 4 § PBL som ändring av en byggnad som innebär en ökning av byggnadens volym.

Fastigheten Överby 64:1 ligger i ett område som inte är detaljplanelagt. Utanför ett område med detaljplan ska bygglov ges, enligt 9 kap. 31 § PBL, bl.a. om de krav som följer av 2 kap. och 8 kap. 1 §, 2 § första stycket, 3, 6, 7, 9–11 §§, 12 § första stycket, 13, 17 och 18 §§ uppfylls.

I 2 kap. 6 § PBL anges bl.a. att bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden ska skyddas. Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas.

Enligt 8 kap. 13 § PBL får en byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt inte förvanskas. Detta tillämpas också på bebyggelseområden.

Enligt 8 kap. 17 § PBL ska ändring av en byggnad utföras varsamt så hänsyn tas till byggnadens karaktärsdrag och dess tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

I 2 kap. 1 § PBL anges att vid prövningen av frågor enligt PBL ska hänsyn tas till både allmänna och enskilda intressen.

Av 2 kap. 2 § PBL framgår bl.a. att bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden enligt 3 kap. miljöbalken ska tillämpas vid prövning av ärenden om lov. Den aktuella fastigheten ligger i ett område som är av riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Ett sådant område ska enligt 3 kap. 6 § miljöbalken skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön.

Enligt värdetexten för riksintresset för kulturmiljövården i Överby – Aborrkroken (AB 613) utgörs riksintresset av sportstugor från 1930- och 1940-talen. Uttrycken för riksintresset utgörs av planmönstret och den första generationens enkla sportstugor och senare bebyggelse från senare delen av 1930-talet och 1940-talet samt rester av den ursprungliga Överby by. Området är också av samma skäl utpekad i kommunens kulturmiljöprogram.

Länsstyrelsen bedömer att den tillbyggnad av enbostadshuset på fastigheten Överby 64:1 varom nu aktuellt ärende gäller inte kan befaras innebära sådan påtaglig skada på riksintresset som avses i 3 kap. 6 § miljöbalken. Länsstyrelsen anser vidare att aktuell åtgärd inte är av sådan karaktär att den utgör en förvanskning av vare sig byggnad eller bebyggelseområdet som är förbjuden enligt 8 kap. 13 § PBL. Således finner Länsstyrelsen att nämnden inte ägt grunda avslagsbeslutet på 8 kap. 13 § PBL.

Länsstyrelsen kan konstatera att den aktuella byggnaden är byggd senare än den bebyggelse som lyfts fram som värdefull i riksintresset och i kulturmiljöprogrammet. Den ingår emellertid i en av kulturhistoriska skäl utpekad miljö,

Datum
2015-02-11

Beteckning
40322-38227-2014

vilket innebär att varsamhet bör iaktas vid tillbyggnad så att en ändring anpassas efter områdets karaktär och de kulturmiljövärden som finns i området. Ansökan avser en påbyggnad av tidigare beviljad tillbyggnad mot sydost genom att vägglivet höjs och taket får en lägre lutning. Den tillbyggda delen förses med fönster i tre vädersträck. Den lovsökta tillbyggnaden medför att tidigare beviljad tillbyggnad utökas med en våning enligt plan- och byggförordningens (2011:338) bestämmelser. Länsstyrelsen kan inte finna annat än att nu aktuell tillbyggnad medför en relativt stor volymökning och ger ett dominerande intryck som inte kan anses vara varsam mot byggnadens karaktär och den bebyggelsemiljö den ingår i. Det allmänna intresset att skydda kulturmiljövärdena bedöms vid en intresseavvägning väga tyngre än klagandenas enskilda intresse att utföra tillbyggnaden i enlighet med ansökan. Därmed anser Länsstyrelsen att ansökan om bygglov inte ska bifallas då åtgärden inte uppfyller varsamhetskraven i 2 kap. 6 § tredje stycket PBL samt 8 kap. 17 § PBL. Överklagandet avslås därför.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas till Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt enligt bilaga.

Detta beslut har fattats av länsassessor Christine Vallhagen. I ärendet har antikvarien Eva Dahlström Rittsél deltagit.

Christine Vallhagen

Kopia till:

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun

Bygg, miljö- och
hälsoskyddsnämnden i Värmdö
kommun
134 81 Gustavsberg

Christer Eriksson och Christina Eriksson ./ Bygg, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun
angående **bygglov för ombyggnation av huvudbyggnad på fastigheten Värmdö Överby 64:1**

Ni får tillfälle att yttra Er över innehållet i bifogade handlingar, aktbilaga 2-23.

Ert yttrande ska vara skriftligt och ha kommit in till mark- och miljödomstolen **senast den 4 maj 2015**. I yttrandet ska domstolens målnummer P 1205-15 anges.

Om Ni inte svarar kan målet ändå komma att avgöras.

Mark- och miljödomstolen tar gärna emot inlagor som inte är alltför omfattande via e-post i PDF-format till mmd.nacka.avdelning3@dom.se. Om en handling skickas via e-post behöver den inte samtidigt skickas på annat sätt. Ange målnummer.

Linn Grundtman
Telefon avdelning 3, 08-561 656 30

Bifogas, aktbilaga 2-23